

Brug skolen på en anden måde

Før en kommune sætter gang i ambitiøse ombygninger, nybygninger eller skolelukninger, kan det være en god idé at se på, hvordan lokalerne udnyttes på de eksisterende skoler. På de fleste skoler er der nemlig overraskende mange ubrugte kvadratmeter at arbejde med, når demografiske ændringer skal imødekommes

KRONIK

Tidligere på året lancerede børne- og undervisningsminister Christine Antorini sin vision og køreplan for Ny Nordisk Skole. Lanceringen fulgte et langt dialogforløb med skolefolk, interesseorganisationer og eksperter, som sammen har arbejdet for at formulere en ny køreplan for et tiltrængt dansk læringsløft, hvor folkeskolen er et centralt omdrejningspunkt. Arbejdet har produceret nye og vigtige pejlemærker for tiltrængte forandringer. Men i de kommende år er det topembedsværket, politikerne og deres bistående længdetænkere i de kommunale skoleforvaltninger, der vil være skolens vigtigste for-

andringsagenter. Deres opgave kan kun løses gennem stærke lokale alliancer, hvor skoleledere, lærere og forældre er en vigtig part. Men erfaringen viser, at det sjældent går stille for sig, når en kommune ønsker at gennemføre strukturændringer på skoleområdet. Og af og til løber kommunens planer om at gennemføre den nye skolestruktur sig så mange staver i livet, at de annulleres. Typisk på grund af forældres modstand mod lokale skolelukninger. Men også i kommuner, hvor en ny skolestruktur er gennemført, kan dønningerne gå højt. Det sker således ikke sjældent, at forældrene åbner en friskole, når kommunen lukker en folkeskole ned – på samme matrikel. Hvorfor alt det bøvl? Primært fordi kommunerne forsømmer at kommunikere om strukturændringernes dobbelte bundlinje. De har ikke været gode nok til at skabe eller kommunikere om de planlagte strukturændringers læringsmæssige merværdi. Men mentale ombygninger, hvor den enkelte skole i højere grad udnytter i eksisterende kvadratmeters spillefelter og øget funktionsdifferentiering mellem samarbejdende skoler i et lokalområde, tilbyder nye løsninger til de hårdt trængte kommuner. Løsninger, der udover at spare penge i pressede kommunale skolebudgetter, kan tilbyde en synlig merværdi for lærere, elever og forældre. Uden at skulle lukke skoler.

NYE BEHOV, GAMLE RUM

Folkeskolen, som vi kender den i dag, er i klemme mellem sine fysiske rammer og sin pædagogiske og organisatoriske intention. Næsten halvdelen af vores skoler er 50 år eller ældre. Vedligeholdelses-efterslæbet er kendt stof. Demografien udgør en anden stor udfordring. Stadig flere danskere bosat i de større byer vælger

Det er utopisk at forestille sig en 100 procents udnyttelse af skolens forskellige rum. Men med kapacitetsudnyttelser nede på 20 – 30 procent i en række af skolens rum, er der oplagte muligheder for at optimere brugen af de eksisterende kvadratmeter.

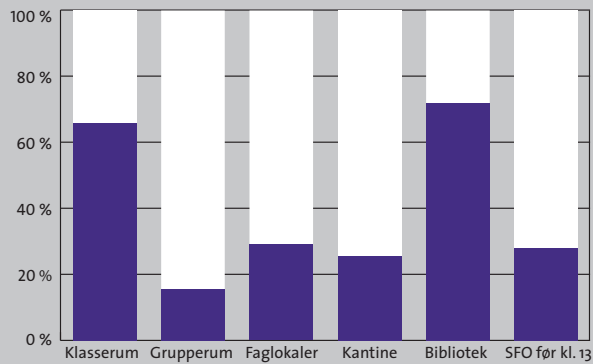
at blive boende, når børnene kommer. Som konsekvens har mange skoler i de større byer i de senere år været presset på deres kapacitet. På landet er situationen mange steder omvendt. Der er færre børn i skolerne, der visse steder står halvtomme hen. Derfor er nedlægninger og sammenlægninger en del af det nye skolelandskab, ligesom områdeledelse med sammenlægning af flere lokale skoleafdelinger fylder stadig mere. På tværs af de seneste års skolebyggeri er en gennemgående klar målsætning at opnå større rumlig og funktionel

fleksibilitet, og at skabe rum og rumlige samspil, som ikke blot matcher nutiden, men som også i højere grad kan tilpasses og justeres, så de matcher en endnu ukendt fremtid.

I forbindelse med arbejdet med "Modelprogram for Folkeskoler", initieret af Erhvervs- og Byggestyrelsen, Realdania samt en lang række rådgivningsopgaver på skoleområdet, kan vi se, at mange kommuner, udover de store demografiske udsving, som stiller høje krav om fleksibilitet og elasticitet i bygningsmassen, står over for tre andre fælles udfordringer:

- Et gennemgående ønske om at rykke undervisningen ud af de gamle funktionsfastlåste klasselokaler og udvide læringsmiljøet for bedre at kunne differentiere undervisningen og tilgodese forskellige måder at lære på.
- Et gennemgående ønske om at styrke muligheder og incitamenter for teambaseret samarbejde og videndeling mellem undervisere, og for at skolen bliver heldagsarbejdsplads for sine ansatte.
- Mange skoler er kendetegnet ved lav kapacitetsudnyttelse og tidlig lukketid. Mange kommuner arbejder derfor med, hvordan der skal skabes større kapacitetsudnyttelse – alene eller ved at åbne op for andre brugere

Så meget af undervisningstiden er folkeskolens rum i brug:

KILDE: SIGNAL ARKITEKTER

UBRUGTE KVADRATMETER

Før en kommune igangsætter store, ambitiøse ombygninger, nybygninger, skolelukninger eller fusioner, kan det derfor være en rigtig god idé at se grundigt på sine skolers eksisterende kvadratmeter og på de funktioner, som udspiller sig her. I langt de fleste skoler vil der nemlig være overraskende mange kvadratmeter at arbejde med, når demografiske ændringer skal imødekommes, ligesom der typisk er mange muligheder for at etablere nye funktioner i gamle rum gennem anden eller mere fleksibel brug af eksisterende kvadratmeter. Det kan konstateres, at der i løbet af en skoledag, ligger ganske mange ubrugte kvadratmeter hen. Hvor det er utopisk at forestille sig en 100 procent udnyttelse af skolens forskellige rum, fordi en skole netop skal have flere rum at spille på, er der, med kapacitetsudnyttelser nede på 20 – 30 procent i en række af skolens rum, oplagte muligheder for at optimere på eksisterende kvadratmeter. I nedenstående afsnit beskrives derfor en række bud på, hvordan vi kan skabe tiltrængte forandringer i vores skoler, der samtidig med at indeholde et besparelspotentiale, kan tilbyde en synlig merværdi for lærere, elever og forældre.

DROP EJERSKABET TIL KVADRATMETERNE

Selvom undervisningslokalerne er skolens mest brugte rum, så viser vores observationer, at de i mellemtrin og udskolingen typisk står tomme i mere end en tredjedel af tiden. Men hvad nu hvis "klassen" ikke havde samme ejerskab over et "klasselokale", men at en årgang elever og dens lærere kunne disponere over flere rum. Så kunne de samme fire-fem rum, der typisk er ejet af en klasse, men indrettet ens og anvendt ens, i højere grad indrettes, så de spiller sammen med særlige undervisningsbehov eller læringsituationer. "Foredragssalen", "skriveværkstedet", "grupperummet", "stillerummet". Kun fantasien (og økonomien) sætter grænser. Det har gennem mange år været en central intention at styrke både naturfagsundervisningen og unges interesse for naturfag. En undervisning af høj kvalitet stiller store krav. Ikke blot til underviser, men også til undervisningslokalet, dets udstyr og arbejdsredskaber. Disse specialudstyrede faglokaler hører derfor typisk til blandt skolernes dyreste rum. Det er imidlertid også de rum, hvor vi ser den laveste kapacitetsudnyttelse. Står man som kommune med en række skoler, som deler denne udfordring, er

af chefanalytiker **MORTEN FISKER**,
SIGNAL Arkitekter

det derfor værd at overveje at etablere ét nyt naturfagslokale på én skole, men finansieret og brugt af flere naboskoler for at styrke kapacitetsudnyttelse og forrentning.

ETABLER 7.-9. KLASSES CENTRE

Der er efterhånden produceret ganske robust forskningsbaseret evidens for, at motivation og engagement er afgørende faktorer for børn og unges læring. Ikke desto mindre kan der registreres et dramatisk fald i netop motivation og engagement blandt de større børn i grundskolens ældre klasser. Ved at tilbyde ældre elever muligheden for at afslutte deres grundskoleforløb i et nyt læringsmiljø, hvor de mødes med jævnaldrende unge fra andre skoler i nærområdet, undervises af nye lærere, i en helhedsskole med større udbud af boglig, teoretisk læring og værkstedsbaseret undervisning, kan skabes et sceneskifte, som kan kickstarte de unges motivation og lyst til læring.

TRÆK FLERE FUNKTIONER IND

Hvor nogle skoler oplever at have svært ved at få deres eksisterende kvadratmeter til at slå til, oplever andre skoler rundt om i landet i disse år det modsatte. De er blevet etableret i et lokalområde præget af dalende børnetal og stor befolkningsspredning. På denne typer skoler er det ikke uvant at se, skolefløje står tomme hen. Men før en kommune gennemfører en skolelukning, er det værd at overveje, om der kan løftes andre funktioner ind under skolens tag, så kommunen, dels opnår større kapacitetsudnyttelse og dels kan løfte relevante serviceydelser tættere på borgerne. Hvad med at trække de private dagplejere, som der typisk er mange af i landkommunerne ind under skolens tag? Det kunne lette mange forældres logistik. Det kunne skabe større kontinuitet for børnene. Og endelig kunne det danne rammen for et styrket samarbejde mellem dagplejere, pædagoger og lærere. Eller hvad med etablere kontorhotel for forældre? Folk i landkommuner må ofte pendle ganske langt for at komme på arbejde. Det vil kunne reducere pendlertiden en eller flere arbejdsdage om ugen. Det kunne udgøre et socialt og arbejdsmæssigt fællesskab med andre forældre. Og det kunne tilbyde forældrene en dagligdag nær deres børn. <

Få flere ideer og lær af andres erfaringer på www.modelprogram.dk